

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

E-PORADNIK

POWIATU TOMASZOWSKIEGO

WYDANIE I

pomocprawna.oic.lublin.pl
www.powiat-tomaszowski.com.pl
www.oic.lublin.pl

MARZEC 2019

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

PORADNIK PRZYGOTOWANY W RAMACH ZADANIA PUBLICZNEGO REALIZOWANEGO W FORMIE POWIERZENIA
ZADANIA PRZEZ ZARZĄD POWIATU TOMASZOWSKIEGO

Publikacja bezpłatna.

E-Poradnik przygotowany w ramach umowy zawartej z POWIATEM TOMASZOWSKIM nr OA.8031.7.32.2018 z dnia 18.12.2018r. na świadczenie pomocy prawnej zgodnie z ustawą o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej

Realizatorzy Projektu:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin

www.oic.lublin.pl

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Praca zbiorowa

Autorzy:

Łukasz Dziura – Radca Prawny

Krzysztof Nowosad – Radca Prawny

Michał Marciniak – Radca Prawny

Wydawca:

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland" z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

tel.: (81) 710-46-30

fax: (81) 746-13-24

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

<http://www.oic.lublin.pl>

Lublin, marzec 2019

Spis treści

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, edukacja prawna	3
2. Odszkodowanie za uszkodzony samochód	6
3. Odszkodowanie za opóźniony lot.....	8
4. Kolejność dziedziczenia czyli kto po kim dziedziczy	10
5. Umowa przedwstępna	12
6. Umowy zawierane przez konsumentów na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa	14
7. Pozytywne i negatywne przesłanki rozwodu	19
8. Skarga pauliańska – czym jest, jakie warunki należy spełnić żeby z niej skorzystać?	22

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, edukacja prawna

Nieodpłatna pomoc prawna i edukacja prawna świadczona jest zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Miejsca świadczenia pomocy:

I punkt - Urząd Miejski w Tyszowcach

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
poniedziałek	08.00-12.00	Urząd Miejski w Tyszowcach ul. 3 Maja 8
Wtorek	08:30 - 12:30	Urząd Gminy w Ulhówku ul. Kościelna 1/1
Środa	08:00- 12:00	Urząd Miejski w Tyszowcach ul. 3 Maja 8
	8.30-12.30	Urząd Gminy w Ulhówku ul. Kościelna 1/1
czwartek	x	x
Piątek	13:00 - 17:00	x

II punkt - Urząd Gminy w Telatynie

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
poniedziałek	09.00-13.00	Urząd Gminy w Telatynie, ul. Fryderyka Chopina 10, 22-652 Telatyn
Wtorek	13:00 - 17:00	Urząd Gminy w Telatynie, ul. Fryderyka Chopina 10, 22-652 Telatyn
Środa	13:00 - 17:00	Urząd Gminy w Telatynie, ul. Fryderyka Chopina 10, 22-652 Telatyn
czwartek	8.30-12.30	Urząd Gminy w Telatynie, ul. Fryderyka Chopina 10, 22-652 Telatyn
Piątek	x	x

III punkt - Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Lubelskim

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
poniedziałek	13:00 - 17:00	Starostwo Powiatowe Tomaszów Lubelski ul. Żwirki i Wigury 2
Wtorek	x	x
Środa	x	x
czwartek	13:00 - 17:00	Starostwo Powiatowe Tomaszów Lubelski ul. Żwirki i Wigury 2
Piątek	x	x

Zapisy na wizyty:

Termin wizyty ustalany jest on-line <https://www.powiat-tomaszowski.com.pl/nieodplatna-pomoc-prawna/2019/01/rezerwacja-wizyty-online>

Na jaką pomoc możemy liczyć?

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- ✓ poinformowanie o obowiązującym stanie prawnym
- ✓ oraz o przysługujących prawach i obowiązkach, w tym
- ✓ w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym,
- ✓ wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego,
- ✓ przygotowanie projektu pisma w tych sprawach, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym,
- ✓ sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w różnych rodzajach postępowań,
- ✓ nieodpłatną mediację (świadczona od roku 2020).

Nieodpłatna pomoc prawna nie obejmuje spraw związanych:

- ✓ z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.

Kto może skorzystać?

Z porad może skorzystać każda osoba, której nie stać na odpłatne porady i która złoży stosowne oświadczenie.

Inne informacje

Porady co do zasady udzielane są podczas osobistej wizyty w punkcie porad. Osobom, które ze względu na niepełnosprawność ruchową nie są w stanie przybyć do punktu lub osobom doświadczającym trudności

w komunikowaniu się – po uprzednim zgłoszeniu ww. faktu pod wskazany nr telefonu oraz złożeniu ww. oświadczenia wraz ze wskazaniem okoliczności uzasadniających udzielenie porady poza punktem – może zostać udzielona porada za pomocą środków porozumiewania się na odległość w umówionym terminie.

Edukacja prawna

Edukacja prawna jest procesem ustawicznym, prowadzonym wobec obywateli w każdym wieku. Edukacja młodzieży szkolnej obejmuje wiedzę na temat podstawowych praw oraz obowiązków, funkcjonowania profilaktyki i zwalczania przestępstw a także funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Ma ona na celu zapobieganie wykluczeniu prawnemu w dorosłym życiu oraz uwrażliwieniu na potrzebę zachowania porządku prawnego.

Szczególłą wartość w edukacji prawnej mają metody aktywizujące oraz zajęcia praktyczne poruszające zagadnienia prawne. Pozwalają one uczniom skonfrontować ich dotychczasowe doświadczenie i poglądy z uniwersalnymi wartościami oraz literą prawa. To wyposaża ich w wiedzę i kształtuje umiejętność rozwiązywania problemów.

2. Odszkodowanie za uszkodzony samochód

Szkody w pojazdach powstałe w wyniku kolizji samochodowych to niemal codzienność na naszych drogach. Intuicyjnie wiemy, że możemy domagać się odszkodowania od sprawcy zdarzenia. W praktyce pojawia się jednak wiele wątpliwości dotyczących zakresu odpowiedzialności i wysokości należnego odszkodowania.

Jeśli do uszkodzenia samochodu doszło na skutek kolizji drogowej, odszkodowania możemy domagać się od sprawcy zdarzenia, a z uwagi na posiadanie przez niego obowiązkowej polisy posiadaczy pojazdów mechanicznych, w praktyce żądania kierowane są do zakładu ubezpieczeń, w którym miał wykupioną polisę. Nawet jeżeli sprawca nie wykupił obowiązkowej polisy OC, roszczenia możemy kierować do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, którego jednym z zadań jest naprawianie szkód spowodowanych przez nieubezpieczonych kierowców.

W zależności od okoliczności zdarzenia, nasze roszczenia będziemy kierować do innych podmiotów. I tak w przypadku szkód w pojazdach spowodowanych przez kolizję ze zwierzętami gospodarskimi (np. pies), odpowiedzialny może być zakład ubezpieczeń posiadacza gospodarstwa rolnego, zaś za szkody spowodowane przez dzikie zwierzęta - zakład ubezpieczeń zarządcy drogi, bądź koła łowieckiego.

Zakład ubezpieczeń ponosi za posiadacza pojazdu (niekoniecznie musi być nim właściciel) niejako odpowiedzialność zastępczą i jest odpowiedzialny za wszelkie szkody pozostające w tzw. normalnym związku przyczynowym ze zdarzeniem. Warto dodać, że ochroną ubezpieczeniową są również objęte szkody powstałe podczas i w związku z:

- wsiadaniem do samochodu lub wysiadaniem z niego (sprawcą może być też pasażer),
- bezpośrednim załadowywaniem lub rozładowywaniem samochodu,
- zatrzymaniem lub postojem pojazdu mechanicznego.

Ze względu na zakres, szkody w pojeździe dzielimy na częściowe oraz całkowite. Szkada całkowita oznacza, że pojazd jest uszkodzony w stopniu umożliwiającym jego naprawę, zaś przewidywane koszty naprawy nie przekraczają wartości rynkowej pojazdu na dzień wystąpienia szkody. W takim przypadku zakład ubezpieczeń jest zobowiązany zwrócić poszkodowanemu wszystkie celowe, ekonomicznie uzasadnione wydatki poniesione w celu przywrócenia poprzedniego stanu pojazdu. Do wydatków tych należy zaliczyć koszty nowych części i innych materiałów, jeżeli ich użycie było niezbędne do naprawienia pojazdu. Nie zawsze będą to jednak nowe, oryginalne części, bowiem nierzadko naprawa starego samochodu na takich częściach mogłaby doprowadzić do wzrostu wartości pojazdu

względem wartości sprzed szkody, co oznaczałoby nieodpuszczalne w prawie odszkodowań podstawne wzbogacenie poszkodowanego.

Jeśli wysokość kosztów naprawy przekracza wartość pojazdu przed zdarzeniem, mamy do czynienia ze szkodą całkowitą. Wbrew pozorom, chodzi tu o nieopłacalność naprawy, a nie o uszkodzenie samochodu w stopniu „całkowitym”, bowiem w przypadku uszkodzenia starych pojazdów o niskiej wartości, nawet niewielkie uszkodzenia będą oznaczać wysokie koszty naprawy przewyższające ich wartość rynkową.

Powszechnie przyjmuje się, że w przypadku wystąpienia szkody całkowitej odszkodowanie równe jest różnicy wartości rynkowej pojazdu sprzed szkody, a wartości pozostałości tj. uszkodzonego pojazdu. W dzisiejszej dobie wiele zakładów ubezpieczeń oferuje nadto poszkodowanym pomoc w sprzedaży uszkodzonych aut, dzięki czemu nie muszą oni we własnym szukać kupca na wrak pojazdu. Poszkodowany otrzymuje zatem odszkodowania od ubezpieczyciela sprawcy zdarzenia, a dodatkowo pieniądze ze sprzedaży swojego uszkodzonego samochodu.

Warto zaznaczyć, że wystąpienie szkody całkowitej wcale nie oznacza, że poszkodowany musi sprzedać pojazd. Może swobodnie decydować o dalszym jego losie, w tym zdecydować o podjęciu naprawy. Jego decyzja nie ma jednak wpływu na wysokość odszkodowania, która i tak będzie stanowiła różnicę między wartością pojazdu sprzed szkody, a wartością pojazdu uszkodzonego.

Autor: Łukasz Dziura – radca prawny

3. Odszkodowanie za opóźniony lot

Opóźniony lot to niestety niemal codzienność dla osób podróżujących samolotami. Niezależnie od tego, czy zdarzyło się to podczas jednego z lotów do pracy za granicę, czy też podczas jednorazowej wyprawy na wymarzone wakacje, może przysługiwać nam od linii lotniczych odszkodowanie nawet do 600 euro. Jednak nie każde uchybienie przewoźnika będzie rodziło jego odpowiedzialność.

Omawiana kwestia regulowana jest w Rozporządzeniu (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz. U. UE. L. z 2004 r. Nr 46, str. 1), a także orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości.

Zryczałtowane odszkodowanie przysługuje pasażerowi lotu przybywającego do miejsca docelowego z co najmniej trzygodzinnym opóźnieniem w stosunku do planowej godziny przylotu. Wysokość odszkodowania jest zależna przede wszystkim od długości trasy lotu i wynosi ona:

- 250 euro, jeśli lot miał mieć długość do 1.500 kilometrów;
- 400 euro dla wszystkich lotów na terenie Unii Europejskiej dłuższych niż 1.500 kilometrów i wszystkich innych lotów o długości od 1.500 do 3.500 kilometrów;
- 600 euro dla pozostałych lotów.

Należy dodać, że przewoźnik może wypłacić sumę o połowę mniejszą, jeśli zaproponuje inny lot, w którym czas przybycia do miejsca docelowego nie różni się zbyt wiele od pierwotnie zakładanego (dopuszczalnie 2, 3 lub 4 godziny w zależności od długości lotu). Jeśli lot jest opóźniony więcej niż 5 godzin, pasażer ma prawo do zwrotu kosztów biletu.

Odszkodowanie za opóźniony lot nie będzie jednak przysługiwało, jeśli spowodowane jest zaistnieniem nadzwyczajnych okoliczności, których przewoźnik nie mógł uniknąć pomimo podjęcia wszelkich środków. Do katalogu przypadków należą przede wszystkim destabilizacja polityczna, warunki meteorologiczne uniemożliwiające dany lot czy zagrożenia bezpieczeństwa. Zgodnie z najnowszym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, linie lotnicze nie mogą jednak uwolnić się od odpowiedzialności za opóźnienie lotu spowodowane spontanicznym strajkiem ich pracowników.

Niezależnie od prawa do odszkodowania, w przypadku opóźnienia wynoszącego co najmniej 2 godziny, pasażer powinien otrzymać od przewoźnika bezpłatnie posiłki oraz napoje w ilościach adekwatnych do czasu oczekiwania. Pasażerom przysługują także bezpłatnie m.in. dwie rozmowy telefoniczne, przesyłki faksowe lub e-mailowe. W przypadku opóźnienia

powodującego konieczność spędzenia nocy na lotnisku, linia lotnicza powinna zapewnić zakwaterowanie w hotelu oraz transportu pomiędzy lotniskiem a miejscem zakwaterowania.

Uzyskanie omawianego odszkodowania jest stosunkowo proste, choć nie przysługuje ono automatycznie tj. sami musimy o nie wystąpić. W pierwszej kolejności powinniśmy skierować wniosek o wypłatę odszkodowania do naszego przewoźnika. W tym celu najprościej skorzystać z internetowych formularzy dostępnych na jego stronie internetowej. Jeśli linia lotnicza nie umożliwia zgłoszenia roszczeń w ten sposób, możemy również skierować do niej pisemny wniosek, na przykład korzystając z dostępnego na Internecie „unijnego formularza skargi”.

Procedura ubiega się o odszkodowanie nie jest zatem trudna, jednak w praktyce na pieniądze trzeba nieraz trochę poczekać. W przypadku nieudzielenia przez przewoźnika odpowiedzi na nasz wniosek, bądź nieuzasadnionej odmowy wypłaty odszkodowania, możemy zwrócić się o pomoc do Urzędu Lotnictwa Cywilnego, a dalej do sądu cywilnego. Powinniśmy pospieszyć się ze zgłoszeniem roszczenia, bowiem przedawnienie prawa do odszkodowania następuje po upływie roku od opóźnienia lotu.

Autor: Łukasz Dziura – Radca Prawny

4. Kolejność dziedziczenia czyli kto po kim dziedziczy

Tytułem wstępu należy stwierdzić, że powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu (art. 926 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny – dalej „k.c.”). W przypadku, gdy spadkodawca pozostawia testament to on sam może określić kto i w jakiej części będzie dziedziczył po nim spadek lub jego część (udział spadkowy). W wypadku jednak, gdy nie spisze swojej „ostatniej woli” spadek jest dziedziczony według ścisłych reguł określonych przez Tytuł II „Dziedziczenie ustawowe” tj. art. 931 do 940 k.c.

Zgodnie z art. 931 § 1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek. Dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza, niż jedna czwarta całości spadku. Natomiast jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych. Termin zstępni oznacza wszystkich krewnych zstępujących po spadkodawcy, a więc kolejno jego dzieci, wnuki, prawnuki itd.

Jeżeli brak jest zstępnych po spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego małżonek i rodzice (art. 932 § 1 k.c.). Natomiast w braku zstępnych i małżonka do całego spadku powołani są jego rodzice w równych częściach (art. 932 § 3 k.c.). Dalszymi spadkobiercami w wypadku braku rodziców jest rodzeństwo spadkodawcy, które to dziedziczy w częściach równych (art. 932 § 4 k.c.). Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy (art. 932 § 5 k.c.). Warto zaznaczyć, że w przypadku gdy jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku i brak jest rodzeństwa spadkodawcy lub ich zstępnych, udział spadkowy rodzica dziedziczącego w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy wynosi połowę spadku (art. 932 § 6 k.c.)

Udział spadkowy małżonka, który dziedziczy w zbiegu z rodzicami, rodzeństwem i zstępnymi rodzeństwa spadkodawcy, wynosi połowę spadku (art. 933 § 2 k.c.). W braku zstępnych spadkodawcy, jego rodziców, rodzeństwa i ich zstępnych, cały spadek przypada małżonkowi spadkodawcy (art. 933 § 2 k.c.)

Następnie w sytuacji gdy brak jest zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy cały spadek przypada dziadkom spadkodawcy, którzy dziedziczą w częściach równych (934 § 1 k.c.). Jeżeli któreś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału spadku między zstępnych spadkodawcy (art. 934 § 2 k.c.). W braku zstępnych tego z dziadków, który nie

dożył otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada pozostałym dziadkom w częściach równych (art. 934 § 2 k.c.).

Artykuł. 934 k.c. przewiduje, że w braku małżonka spadkodawcy i krewnych, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada w częściach równych tym dzieciom małżonka spadkodawcy, których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku.

Ostatecznie w braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada gminie. Gminą, która dziedziczy spadek w tym przypadku jest gmina ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy. Natomiast w wypadku gdy miejsca tego nie da się ustalić albo ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu. (art. 935 k.c.)

Wyżej wskazane zasady nie dotyczą małżonka spadkodawcy pozostającego w nim w separacji (art. 935 k.c.), jak również małżonka rozwiedzionego. Ponadto małżonek jest wyłączony od dziedziczenia, jeżeli spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozwodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione (art. 940 § 1 k.c.). Takie wyłączenie następuje na mocy orzeczenia sądowego na żądanie każdego z pozostałych spadkobierców ustawowych powołanych do dziedziczenia w zbiegu z tym małżonkiem (art. art. 940 § 2 k.c.).

Ponadto zgodnie z art. 1020 k.c. Spadkobierca, który spadek odrzucił, zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku.

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny

Autor: Michał Marciniak – Radca Prawny

5. Umowa przedwstępna

Mianem umowy przedwstępnej art. 389 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (dalej k.c.) określa umowę, w ramach której jedna ze stron lub obie z nich zobowiązują się do zawarcia oznaczonej umowy, w której to powinny znaleźć się istotne postanowienia umowy przyrzeczonej.

Istotą umowy przedwstępnej jest więc określenie przez strony, które zamierzają zawrzeć w przyszłości pewną umowę (umowę przyrzeczoną) jej istotnych elementów. Znaczna większość takich umów to umowy zabezpieczające sprzedaż nieruchomości. W związku z tym dalsza część artykułu będzie odnosiła się do umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości.

Umowa przedwstępna może stanowić w istocie zabezpieczenie jednej lub obu stron na przyszłość. Na zawarciu takiej umowy może bowiem zależeć bardziej kupującemu bądź sprzedającemu. Nie wykluczona jest też sytuacja, w której to obu stronom będzie zależało w takim samym stopniu, aby w przyszłości zawrzeć takową umowę.

Kodeks cywilny nie wymaga, aby w umowie przedwstępnej sprzedaży nieruchomości została zachowana forma aktu notarialnego. Dla pewności przyszłej transakcji jest jednak wskazana co najmniej forma pisemna takowej umowy. Natomiast sama forma umowy przyrzeczonej sprzedaży nieruchomości dla swojej ważności wymaga już formy aktu notarialnego.

W wypadku gdy strony przyszłej umowy zdecydują się na zawarcie przedwstępnej umowy sprzedaży nieruchomości w formie pisemnej i jedna z nich uchyli się od zawarcia umowy przyrzeczonej to druga ze stron ma roszczenia o naprawienie szkody, którą strona poniosła licząc na zawarcie tej umowy. Strony mogą w umowie przedwstępnej odmiennie określić zakres wyżej wskazanego odszkodowania.

Natomiast gdy umowa taka (przedwstępna) posiada formę aktu notarialnego i jedna ze stron uchyliła się od zawarcia umowy przyrzeczonej to druga z nich może dochodzić przymusowego zawarcia umowy przyrzeczonej.

Należy mieć na uwadze, że zarówno uzyskanie naprawienia szkody (w wypadku pisemnej formy umowy), jak i przymusowego zawarcia umowy przyrzeczonej (przy formie aktu notarialnego) wymaga wszczęcia przez stronę zainteresowaną odpowiedniego postępowania sądowego.

Wypada, aby strony zawierające umowę przedwstępną określiły w miarę dokładnie termin zawarcia umowy przyrzeczonej. Najlepiej gdy termin ten zostanie określony precyzyjnie poprzez wskazanie konkretnej daty. Jednak określenie daty zawarcia umowy przyrzeczonej poprzez np. odniesienie do święta jak np. w ciągu miesiąca od Bożego Narodzenia 2020 roku, również będzie skuteczne.

W wypadku braku określenia terminu zawarcia umowy przyrzeczonej zastosowanie znajduje art. 389 § 2 k.c. zgodnie, z którym: jeżeli termin, w ciągu którego ma być zawarta

umowa przyrzeczona, nie został oznaczony, powinna ona być zawarta w odpowiednim terminie wyznaczonym przez stronę uprawnioną do żądania zawarcia umowy przyrzeczonej. Natomiast jeżeli obie strony są uprawnione do żądania zawarcia umowy przyrzeczonej i każda z nich wyznaczyła inny termin, strony wiąże termin wyznaczony przez stronę, która wcześniej złożyła stosowne oświadczenie.

Roszczenia z umowy przedwstępnej przedawniają się z upływem roku od dnia, w którym umowa przyrzeczona miała być zawarta. Jeżeli sąd oddalił żądanie zawarcia umowy przyrzeczonej, roszczenia z umowy przedwstępnej przedawniają się z upływem roku od dnia, w którym orzeczenie stało się prawomocne.

Dla zabezpieczenia interesu stron umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości w umowie można zawrzeć dodatkowe postanowienia dotyczące np. zadatku. Zadatek stanowi kwotę pieniężną wręczaną drugiej stronie przy zawarciu umowy. W wypadku niewykonania tej umowy strona wręczająca zadatek może żądać zwrotu podwójnej wysokości zadatku. Natomiast gdy to strona wręczająca zadatek nie czyni starań by umowę zawrzeć to druga ze stron może po prostu otrzymany zadatek zatrzymać.

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny

Autor: Michał Marciniak – Radca Prawny

6. Umowy zawierane przez konsumentów na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa

Regulacje dotyczące umów zawieranych na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa zawiera ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. z 2019 rok, poz.134).

Umowa zawarta na odległość to umowa zawarta z **konsumentem** w ramach zorganizowanego systemu zawierania umów na odległość, bez jednoczesnej fizycznej obecności stron, z wyłącznym wykorzystaniem jednego lub większej liczby środków porozumiewania się na odległość do chwili zawarcia umowy włącznie (np. zakupy w sklepie internetowym, przez telefon).

Umowa zawarta poza lokalem przedsiębiorstwa to natomiast umowa z konsumentem zawarta:

- przy jednoczesnej fizycznej obecności stron w miejscu, które nie jest lokalem przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy (np. w domu konsumenta, na prezentacji organizowanej w hotelu);
- w wyniku przyjęcia oferty złożonej przez konsumenta w okolicznościach, o których mowa powyżej;
- w lokalu przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy lub za pomocą środków porozumiewania się na odległość bezpośrednio po tym, jak nawiązano indywidualny i osobisty kontakt z konsumentem w miejscu, które nie jest lokalem przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy, przy jednoczesnej fizycznej obecności stron (np. zaproszenie konsumenta z ulicy na pokaz w lokalu przedsiębiorcy);
- podczas wycieczki zorganizowanej przez przedsiębiorcę, której celem lub skutkiem jest promocja oraz zawieranie umów z konsumentami.

Lokalem przedsiębiorstwa jest:

- miejsce prowadzenia działalności będące nieruchomością albo częścią nieruchomości, w którym przedsiębiorca prowadzi działalność na stałe;
- miejsce prowadzenia działalności będące rzeczą ruchomą, w którym przedsiębiorca prowadzi działalność zwyczajowo albo na stałe.

Co istotne, klientem musi być konsument, a usługodawcą lub sprzedającym – profesjonalista (przedsiębiorca). Według definicji zgodnie z art. 22¹ kodeksu cywilnego za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Konsument to inaczej osoba fizyczna, która nabywa towary na własny użytek.

Zgodnie z art. 43¹ kodeksu cywilnego *przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.*

OBOWIĄZEK INFORMACYJNY PRZEDSIĘBIORCY

Przedsiębiorca zawierający umowę z konsumentem poza swoim lokalem lub na odległość zobowiązany jest – najpóźniej w chwili wyrażenia przez konsumenta woli związania się umową – udzielenia konsumentowi w sposób jasny i zrozumiały wielu informacji dotyczących przedsiębiorcy oraz zawieranej umowy w szczególności o:

- głównych cechach świadczenia, z uwzględnieniem jego przedmiotu i sposobu porozumiewania się z konsumentem (np. telefonicznie, mailowo);
- swoich danych identyfikujących, w szczególności o firmie, organie, który zarejestrował działalność gospodarczą i numerze, pod którym została ona;
- adresie przedsiębiorstwa (istotnym w razie sporu sądowego), adresie poczty elektronicznej i numerach telefonu lub faksu (jeżeli są dostępne), dzięki którym konsument może szybko i efektywnie kontaktować się z przedsiębiorcą;
- sposobu i terminu wykonania prawa odstąpienia od umowy wraz z dołączeniem wzoru formularza odstąpienia od umowy;
- łącznej cenie lub wynagrodzeniu za świadczenie wraz z podatkami, a gdy charakter przedmiotu świadczenia nie pozwala na wcześniejsze obliczenie ich wysokości – o sposobie, w jaki będą one obliczane, jak również o istnieniu opłat dodatkowych (np. kosztów dostawy) oraz ich wysokości lub obowiązku ich uiszczenia (jeżeli nie jest znana wysokość);

i innych wymienionych w art. 12 ust. 1 pkt. 1 – 21 analizowanej ustawy.

Powyższe informacje, do których udzielenia został zobowiązany przedsiębiorca stanowią nierozłączną część umowy, zatem ich zmiana możliwa jest jedynie za zgodą konsumenta. Jeżeli przedsiębiorca nie dopełnił obowiązków informacyjnych dotyczących opłat dodatkowych lub innych kosztów, konsument nie będzie ponosił takich opłat i kosztów. Ciężar dowodu spełnienia obowiązków informacyjnych spoczywa bowiem na przedsiębiorcy.

Warto przy tym zwrócić uwagę na wymagania dotyczące sposobu przekazania konsumentowi powyższych informacji. Mianowicie przedsiębiorca powinien przekazać je w formie **utrwalonej na papierze lub innym trwałym nośniku** dostępnym dla konsumenta (np. e-mailem), **przed zawarciem umowy**, a gdy umowa jest na życzenie konsumenta zawierana z zastosowaniem środka porozumiewania się na odległość, który na to nie pozwala – niezwłocznie po jej zawarciu. W czasie trwania umowy **konsument ma prawo żądać potwierdzenia jej treści na piśmie**. Ma także **prawo domagać się zmiany środka porozumiewania się na odległość**, chyba że stosowanie takiego środka nie jest przewidziane w umowie lub nie odpowiada on charakterowi świadczonej usługi.

PRAWO ODSTĄPIENIA OD UMOWY

Konsument, który zawarł umowę na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa może w terminie **14 dni** odstąpić od niej bez podawania przyczyny.

Bieg terminu do odstąpienia od umowy rozpoczyna się:

- dla umowy, w wykonaniu której przedsiębiorca wydaje rzecz, będąc zobowiązany do przeniesienia jej własności – **od objęcia rzeczy w posiadanie przez konsumenta** lub wskazaną przez niego osobę trzecią inną niż przewoźnik (np. 5 marca konsument zamówił w sklepie internetowym towar, który otrzymał 10 marca; termin na odstąpienie upływa zatem 24 marca);
- dla umowy, która obejmuje wiele rzeczy, które są dostarczane osobno, partiami lub w częściach – **od objęcia w posiadanie ostatniej rzeczy, partii lub części** (np. 1 marca konsument zamówił w sklepie internetowym mikser i ekspres do kawy; pierwszy przedmiot otrzymał 5 marca, a drugi został dostarczony przez kuriera 10 marca; ostatnim dniem na odstąpienie od umowy jest zatem 24 marca);
- dla umowy, która polega na regularnym dostarczaniu rzeczy przez czas oznaczony – **od objęcia w posiadanie pierwszej z rzeczy** (np. konsument zamówił roczną prenumeratę czasopisma; pierwszy egzemplarz otrzymał 5 kwietnia; termin na odstąpienie od umowy upływa wobec tego 19 kwietnia);
- dla pozostałych umów – **od dnia zawarcia umowy** (np. 8 lipca konsument zarejestrował się na portalu i zawarł umowę na uzyskiwanie dostępu i pobieranie filmów; termin na odstąpienie od umowy upływa więc 22 lipca).

Dodatkowo warto pamiętać jeszcze o zasadach dotyczących obliczania terminu. Jeżeli początkiem terminu oznaczonego w dniach jest pewne zdarzenie, **nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu dnia, w którym to zdarzenie nastąpiło**. Oznacza to, że w przypadku zakupu rzeczy, termin na odstąpienie od umowy biegnie od dnia następującego po dniu, w którym rzecz została wydana/dostarczona; w przypadku zaś umowy o świadczenie usług – od dnia następującego po dniu, w którym doszło do zawarcia umowy. Ponadto jeżeli ostatni dzień terminu na odstąpienie od umowy jest dniem ustawowo wolnym od pracy, termin ten wygasa wraz z upływem ostatniej godziny następnego dnia roboczego.

OŚWIADCZENIE O ODSTĄPIENIU

Do zachowania terminu wystarczy wysłanie stosownego oświadczenia przed jego upływem. Oświadczenie o odstąpieniu można złożyć na formularzu albo w innej formie – najlepiej pisemnej i **wysłać listem poleconym za potwierdzeniem odbioru**. Konsument może też **złożyć je osobiście w lokalu przedsiębiorcy za potwierdzeniem dostarczenia**. W przypadku odstąpienia od umowy zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa **umowę uważa się za niezawartą**. Zatem odstąpienie od umowy ma skutek *ex tunc*, co oznacza, że

odstąpienie od umowy wywołuje skutki z mocą wsteczną. Po odstąpieniu od umowy zarówno przedsiębiorca, jak i konsument mają **obowiązek dokonania wzajemnych rozliczeń.**

OBOWIĄZKI PRZEDSIĘBIORCY PO ODSTĄPIENIU OD UMOWY PRZEZ KONSUMENTA

Przedsiębiorca **niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania oświadczenia** konsumenta o odstąpieniu od umowy jest zobowiązany **zwrócić konsumentowi wszystkie dokonane przez niego płatności**, w tym koszty dostarczenia rzeczy. Sposób dokonania zwrotu powinien być tożsamy ze sposobem zapłaty, jakiego użył konsument chyba że konsument wyraźnie zgodził się na inny sposób zwrotu, który nie wiąże się dla niego z żadnymi kosztami.

Przedsiębiorca może wstrzymać się ze zwrotem płatności do chwili otrzymania rzeczy z powrotem lub dostarczenia przez konsumenta dowodu jej odesłania, co na pewno zabezpiecza jego interesy. Przedsiębiorca ma obowiązek zwrócić nie tylko wartość oddawanego towaru, lecz także **koszt związany z najtańszym spośród zawartych w ofercie sprzedawcy** sposobów jego dostarczenia. Przedsiębiorca nie będzie więc zwracał konsumentowi żadnych dodatkowych kosztów, jakie poniósł.

OBOWIĄZKI KONSUMENTA PO ODSTĄPIENIU OD UMOWY Z PRZEDSIĘBIORCĄ

Konsument po złożeniu oświadczenia o odstąpieniu zobowiązany jest do **zwrotu rzeczy przedsiębiorcy** lub przekazania jej osobie upoważnionej przez przedsiębiorcę do odbioru niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu **14 dni od dnia, w którym odstąpił od umowy**, chyba że przedsiębiorca zaproponował, że sam odbierze rzecz. Do zachowania terminu wystarczy odesłanie rzeczy przed jego upływem.

Jeżeli konsument zmniejszy wartość rzeczy będącego wynikiem korzystania z niej w sposób wykraczający poza konieczny do stwierdzenia charakteru, cech i funkcjonowania rzeczy, sprzedawca ma prawo obciążyć go dodatkowymi kosztami. Nie będzie mógł jednak tego uczynić, jeżeli **nie poinformuje konsumenta** o możliwości i terminie odstąpienia od umowy oraz nie wskaże formularza, za pomocą którego można tego dokonać.

WYŁĄCZENIA USTAWOWE PRAWA ODSTĄPIENIA OD UMOWY

Prawo odstąpienia od umowy zawartej na odległość **nie przysługuje konsumentowi na mocy art. 38 ustawy o prawach konsumenta** między innymi w przypadku umów:

– której przedmiotem świadczenia jest rzecz nieprefabrykowana, wyprodukowana według specyfikacji konsumenta lub służąca zaspokojeniu jego zindywidualizowanych potrzeb np. portret, sukienka szyta na miarę;

- której przedmiotem świadczenia jest rzecz ulegająca szybkiemu zepsuciu lub mająca krótki termin przydatności do użycia, czyli np. produkty spożywcze;
- której przedmiotem świadczenia jest rzecz dostarczana w zapieczętowanym opakowaniu, której po otwarciu opakowania nie można zwrócić ze względu na ochronę zdrowia lub ze względów higienicznych, jeżeli opakowanie zostało otwarte po dostarczeniu, np. kosmetyki, środki higieniczne;

ZAKUP NA PORTALACH AUKCYJNYCH

Pojawił się problem, czy konsument może odstąpić od umowy zawartej w drodze licytacji na portalu aukcyjnym takim jak chociażby Allegro. Ustawa o prawach konsumenta nie przewiduje w tym zakresie wyłączenia. Konsumentowi będzie przysługiwało więc prawo odstąpienia od umowy zawartej za pośrednictwem Allegro w ustawowym terminie 14 dni – oczywiście pod warunkiem spełnienia przesłanek, które muszą zaistnieć, by mówić o umowie na odległość.

Autor: Krzysztof Nowosad – Radca Prawny

7. Pozytywne i negatywne przesłanki rozwodu

Rozwiązanie przez rozwód małżeństwa uzależnione jest od spełniania określonych w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przesłanek. Przesłanki rozwodu to warunki które muszą zostać spełnione oraz okoliczności, które nie mogą wystąpić aby sąd mógł orzec rozwód pomiędzy małżonkami. Przesłanki rozwodu możemy podzielić na pozytywne, tj. takie, które muszą wystąpić aby sąd mógł orzec rozwód oraz na negatywne, tj. takie, których wystąpienie wyłącza możliwość orzeczenia rozwodu przez sąd.

Koniecznym i podstawowym warunkiem dopuszczalności rozwodu, jest wystąpienie zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego (przesłanka pozytywna). Zupełny rozkład pożycia oznacza ustanie między małżonkami **a) więzi duchowej** (wygasty uczucia pomiędzy małżonkami), **b) więzi fizycznej** (więź intymna) i **c) więzi gospodarczej** (prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego, przy czym mieszkanie razem nie zawsze jest tożsame z prowadzeniem wspólnego gospodarstwa domowego). Zasadniczo nie ma większych wątpliwości co do oceny tego, czy nastąpił zupełny rozkład pożycia jeśli np. rozwodzący się małżonkowie nie mieszkają już razem, nie kochają się i nie utrzymują kontaktów intymnych, bowiem co do zasady rozpad wskazanych trzech więzi świadczyć będzie o zupełnym rozkładzie pożycia małżeńskiego.

O trwałości rozkładu można mówić wówczas, kiedy na podstawie okoliczności sprawy, zasadny jest wniosek, że pomiędzy małżonkami nie jest możliwy powrót do wspólnoty małżeńskiej we wszystkich trzech jej płaszczyznach. Dla uznania, że między małżonkami brak jest więzi emocjonalnej, wystarczający jest zanik uczuć. Nie jest zatem konieczne stwierdzenie wrogiego czy choćby niechętnego stosunku. Brak zbliżeń fizycznych przez dłuższy czas jest kolejnym objawem rozkładu małżeństwa. Jeżeli między stronami dochodzi, chociażby sporadycznie do zbliżeń fizycznych, to rozkład pożycia nie będzie uznany ani za trwały, ani zupełny. Z kolei z brakiem wspólnoty gospodarczej mamy do czynienia wówczas, gdy małżonkowie nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego, nie mieszkają razem, nie podejmują wspólnie decyzji gospodarczych, nie działają dla dobra rodziny.

Niekiedy jednak pomimo ustanie więzi duchowej, fizycznej i gospodarczej, sąd nie orzeknie rozwodu. Prawo wskazuje na sytuację, gdy pomimo zaistnienia między małżonkami rozpadu pożycia, sąd i tak nie orzeknie rozwodu. Takie sytuacje nazywane są **przesłankami negatywnymi orzeczenia rozwodu**.

I tak, nawet pomimo ustalenia przez sąd wystąpienia zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego, rozwód nie może być orzeczony jeśli:

1. **wskutek rozwodu miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci stron,**
2. **orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego,**

- 3. rozwodu żąda małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeńskiego, chyba, że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód. Rozwód jest dopuszczalny jeżeli, odmowa zgody na rozwód małżonka niewinnego jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.**

Dobro wspólnych małoletnich dzieci

Sąd oceniając w ramach pierwszej przesłanki bierze pod uwagę to czy rozwód rodziców wpłynie negatywnie na dalszy rozwój małoletnich dzieci stron oraz ich poczucie bezpieczeństwa, niejako porównując sytuację dziecka przed rozwodem z hipotetyczną sytuacją dziecka po rozwiązaniu małżeństwa. Kieruje się w tym zakresie między innymi wiekiem dzieci, dotychczasowymi stosunkami z rodzicami, jak również stanem zdrowia czy stopniem wrażliwości dziecka. W przypadku tej przesłanki chodzi o dziecko już narodzone, a zatem Sąd nie może nie orzec rozwodu biorąc pod uwagę sytuację dziecka jeszcze nienarodzonego czyli tzw. nasciturusa. Należy ponadto pamiętać, iż omawiana przesłanka odnosi się jedynie do dzieci małoletnich stron. Ratio legis tej regulacji wynika z faktu, iż dzieci pełnoletnie mają już na tyle ukształtowaną psychikę i osobowość, że rozwód rodziców nie pociągnie negatywnych skutków dla ich rozwoju. W przypadku jednak, gdyby rozwód godził w dobro pełnoletnich dzieci stron np. z uwagi na kontynuowanie przez nie nauki i konieczność ciągłej pomocy finansowej, możliwym jest powołanie się na drugą negatywną przesłankę rozwodową w postaci sprzeczności żądania rozwodu z zasadami współżycia społecznego.

Zasady współżycia społecznego

Ustawa nie definiuje w żadnym miejscu zasad współżycia społecznego, przyznając im status klauzuli generalnej. Doktryna i judykatura wskazują, że przedmiotowe zasady należy rozumieć jako reguły pozaprawne o uzasadnieniu aksjologicznym, które odwołują się do powszechnie uznanych w danym społeczeństwie wartości. Oznacza to, iż mimo zaistnienia zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego rozwód nie będzie dopuszczalny, jeśli miałby być sprzeczny z takimi zasadami. Dla zobrazowania omawianej przesłanki należy choćby wskazać sytuację, kiedy orzeczenie rozwodu poskutkowałoby powstaniem rażącej krzywdy po stronie jednego z małżonków np. usankcjonowaniem złego traktowania jednego małżonka przez drugiego. Ponadto sprzeczne z zasadami współżycia społecznego byłoby orzeczenie rozwodu, gdyby żądał go małżonek mający negatywny stosunek do wspólnych dzieci czy też samej instytucji małżeństwa. Podobnie za negatywną przesłankę należy uznać żądanie rozwodu przez małżonka, który uchybił obowiązkowi wzajemnej pomocy i wzajemnej lojalności np. pozostawiając drugiego małżonka samego w chorobie.

Małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia

Istnieją dwa wyjątki od tej zasady:

1. gdy pomimo tego małżonek niewinny zgadza się na rozwód.

Wyjątek ten będzie miał zastosowanie, gdy małżonek niewinny chce uzyskać rozwód. Jeśli więc strona wyraża zgodę na rozwód tylko dlatego, aby uniknąć nieprzyjemnych nalegań drugiego małżonka to taka zgoda nie może być uznana za manifestację woli w kierunku uzyskania rozwodu.

2. gdy odmowa zgody jest na podstawie okoliczności danej sprawy sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Ustawodawca przy trzeciej przesłance rozwodowej wprowadził domniemanie zgodności odmowy udzielenia zgody na rozwód przez pozwanego z zasadami współżycia społecznego. Motywy odmowy takiej zgody mogą być różne: moralne, religijne czy też emocjonalne. Należy wskazać, iż powody uznania odmowy udzielenia zgody za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego mogą znajdować się po obu stronach postępowania. Po stronie żądającej rozwodu może to być szczególnie trudna sytuacja życiowa, zdrowotna czy też finansowa. Z kolei po stronie małżonka odmawiającego zgody najczęściej będzie to chęć szykany czy też zemsty na małżonku winnym rozkładu pożyci (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 1965 r., III CR 147/65). W doktrynie podkreśla się, że do najczęstszych przesłanek pozwalających uznanie odmowy udzielenia zgody na rozwód za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego zalicza się: upływ czasu, brak obiektywnie negatywnych skutków rozwodu w zakresie warunków życiowych małżonka niewinnego bądź małoletnich dzieci stron, założenie innego, ocenianego jako trwałe związku pozamałżeńskiego i pochodzenie z niego małoletnich dzieci.

Jak wskazano powyżej, orzeczenie przez sąd rozwodu uzależnione jest od wykazania w toku procesu wystąpienia przestanki pozytywnej w postaci zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego przy jednoczesnym braku wystąpienia którejkolwiek z przestanek negatywnych – czyli okoliczności uniemożliwiających orzeczenie rozwodu.

Autor: Krzysztof Nowosad – Radca Prawny

8. Skarga pauliańska – czym jest, jakie warunki należy spełnić żeby z niej skorzystać?

Skarga pauliańska jest instytucją prawną, która w pewnych wypadkach zapewnia wierzycielowi ochronę przed **nielojalnym** zachowaniem dłużnika. Częstym sposobem na unikanie przez dłużników zapłaty zobowiązań jest **wyzywanie się majątku**. Chodzi tu m.in. o potocznie zwane „**przepisywanie**” wartościowych składników majątku (np. nieruchomości) na żonę, rodzeństwo, dzieci itp. To „przepisanie” jest z reguły **fikcyjne**, a jego jedynym celem jest uniknięcie ryzyka skierowania przez wierzyciela egzekucji komorniczej do określonych składników majątku dłużnika. **Skarga pauliańska** to uprawnienie wierzyciela do zakwestionowania skuteczności takiej czynności dłużnika (np. umowy), która jest dla wierzyciela niekorzystna. Innymi słowy jest to **ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika**. Często bowiem zdarza się tak, że zanim wierzyciel zaopatrzy się w tytuł egzekucyjny i będzie mógł prowadzić egzekucję komorniczą z majątku dłużnika, dłużnik ten wyzywa się składników tego majątku, rozporządzając nimi na rzecz innych osób.

Weźmy np. sytuację, w której Osoba A pożycza od osoby B 100 tyś. zł. na podstawie umowy pożyczki. Osoba B (wierzyciel) godzi się na zawarcie umowy, ponieważ wie, że osoba A (dłużnik) jest właścicielem nieruchomości i w razie, jeśli nie będzie w stanie oddać pożyczonych pieniędzy, to sprzeda nieruchomość i spłaci dług. Ewentualnie, jeśli A nie będzie chciał dobrowolnie spieniężyć posiadanej nieruchomości, B skieruje sprawę do sądu a następnie egzekucję komorniczą do posiadanej przez A nieruchomości i tym sposobem odzyska swoje pieniądze. Kiedy przychodzi do spłaty pożyczki A oświadcza B, że nie jest w stanie spłacić pożyczonych pieniędzy, a także, że nie jest już właścicielem nieruchomości, bo przekazał ją w ramach umowy darowizny swojej siostrze (osoba C – zwana także osobą trzecią). Osoba A nie posiada żadnego majątku, z którego B mógłby się zaspokoić w ramach egzekucji prowadzonej przez komornika. W takim przypadku wierzyciel (B) może skierować skargę pauliańską przeciwko siostrze dłużnika (osobie trzeciej – C), w ramach której będzie się domagał uznania umowy darowizny zawartej pomiędzy A i C za bezskuteczną wobec siebie. Jeśli sąd uwzględni skargę pauliańską B, to będzie on mógł skierować egzekucję komorniczą do nieruchomości, którą A przekazał w darowiźnie swojej siostrze (C), a postępowanie egzekucyjne będzie toczyć się tak, jak gdyby umowy darowizny nigdy nie było. Umowa ta jednak jest skuteczna i skutecznie przeniosła własność nieruchomości na osobę trzecią (C), tyle, że wierzyciel – mimo, że nie jest ona własnością dłużnika – może się z niej zaspokoić, a zatem skierować do niej egzekucję komorniczą. Komornik będzie uprawniony do egzekucyjnej sprzedaży tej nieruchomości, a po jej zbyciu przekaże pieniądze wierzycielowi. Tym sposobem czynność dłużnika, który zmierzała do tego, żeby pozbawić wierzyciela możliwości zaspokojenia się z jego nieruchomości, nie udała się.

Kiedy przysługuje skarga pauliańska, czyli uznanie czynności prawnej za bezskuteczną?

Wierzycielowi przysługuje skarga pauliańska, jeżeli spełnionych jest kilka warunków jednocześnie:

1. istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci **wierzytelności**,
2. musi być dokonana czynność prawna przez dłużnika z „**osobą trzecią**”,
3. czynność dokonana przez dłużnika musi być dokonana „z **pokrzywdzeniem wierzycieli**”, czyli musi nastąpić niewypłacalność bądź pogłębienie stanu niewypłacalności dłużnika w jakimkolwiek stopniu. Innymi słowy czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik **stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu**, niż był przed dokonaniem czynności,
4. osoba trzecia musi również uzyskać **korzyść majątkową**. Istotne jest to, aby taka czynność przyniosła osobie trzeciej korzyść, w szczególności przez nabycie prawa majątkowego lub zwolnienie z zobowiązania. Zawsze chodzi tu jednak o czynność prawną dłużnika. Przesunięcie majątkowe prowadzące do niewypłacalności na skutek zdarzeń od dłużnika niezależnych, nie podlega ochronie z tytułu skargi pauliańskiej,
5. czynność dokonana przez dłużnika musi być również dokonana „**ze świadomością pokrzywdzenia** uprawnionego wierzyciela”. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, przyjmuje się z mocy prawa, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli i nie jest konieczne udowadnianie tego,
6. niezbędne jest również, aby **osoba trzecia działała w złej wierze**, tzn. aby osoba trzecia w chwili dokonania czynności prawnej przez dłużnika wiedziała o świadomości dłużnika co do tego, że dokonywana przez niego czynność krzywdzi wierzycieli albo osoba trzecia mogła się o tym z łatwością się dowiedzieć.

Trzeba pamiętać, iż **udowodnienie powyższych przesłanek** leży po stronie wierzyciela. W praktyce najtrudniej wierzycielowi zazwyczaj udowodnić, że osoba trzecia miała świadomość pokrzywdzenia wierzyciela.

W art. 527 § 3 k.c. ustawodawca przewidział natomiast **domniemanie prawne**, zgodnie z którym jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie pojęcie „bliskich stosunków” rozumiane szeroko. Zgodnie min. z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 24.04.1996 r., sygn. akt I CRN 61/96 chodzi o taki rodzaj stosunków, istniejących w chwili dokonywania zaskarżonej czynności, które uzasadniają przyjęcia założenia, że jedna z osób jest (może być) w posiadaniu informacji o stanie majątkowym drugiej. Pojęcie to obejmuje zatem nie tylko osoby pozostające z dłużnikiem w „bliskich stosunkach” wynikających z relacji rodzinnych czy podobnych

o charakterze osobistym, takich jak narzeczeństwo czy konkubinaty, ale także i te osoby, które łączą z dłużnikiem bliska znajomość czy przyjaźń.

Należy również wiedzieć, że jeżeli w chwili **darowizny** dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się z mocy prawa, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Gdy występuje takie domniemanie nie ma potrzeby udowadniać tego. W takim przypadku to dłużnik musiałby udowodnić, że nie miał świadomości, że stanie się niewypłacalny na skutek wyzbycia się danego składnika majątkowego.

Niewypłacalność oznacza istniejący stan majątku dłużnika, wykazany wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi. Np. dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu, jeżeli nie spełnia wymagalnego świadczenia pieniężnego, a za posiadaną gotówkę kupuje nieruchomość. Stan rzeczy, który prowadzi do pokrzywdzenia wierzyciela w powyższym znaczeniu, powinien istnieć zarówno w chwili wystąpienia ze skargą, jak i w chwili orzekania.

W wypadku, gdy sąd uzna, że spełniły się wszystkie warunki (**przesłanki**) **skargi pauliańskiej** wydaje wyrok uwzględniający powództwo. W takim wyroku sąd określa osobę pokrzywdzonego wierzyciela, czynność prawną (np. umowę) uznaną za **bezskuteczną wobec wierzyciela** oraz wierzytelności chronioną skargą, dłużnika i osobę trzecią, która nabyła lub zyskała na skutek dokonania zakwestionowanej czynności prawnej.

Skutkiem uwzględnienia przez sąd **skargi pauliańskiej** jest uznanie czynności prawnej (np. umowy darowizny), przeprowadzonej w celu udaremnienia odzyskania długu, za **bezskuteczną wobec wierzyciela**. W przypadku uznania przez sąd skargi za zasadną, wierzyciel ma prawo skierować do komornika sprawę o wszczęcie postępowania egzekucyjnego ze wskazanej części majątku, którego dotyczy skarga. Istotny również jest fakt, że jeśli osoba trzecia jest zadłużona u innych wierzycieli, to pierwszeństwo w odzyskaniu długu ma osoba, która złożyła skargę pauliańską. Oznacza to, że w przypadku, gdy osoba trzecia posiada innych wierzycieli, którzy również egzekwują swoją wierzytelność z przedmiotu, którego dotyczyła **skarga pauliańska**, to po jej sprzedaży przez komornika uzyskają środki pieniężne tylko pod warunkiem, że cokolwiek zostanie po zaspokojeniu w całości wierzytelności **chronionej skargą**. W uproszczeniu można powiedzieć, że gdyby wierzyciel, który wnosił **skargę pauliańską** nie dysponował takim przywilejem, cena uzyskana ze sprzedaży musiałaby zostać podzielona **po równo** pomiędzy innych wierzycieli.

Skarga pauliańska a przedawnienie?

W przypadku skargi pauliańskiej upływ czasu powoduje określone konsekwencje. Warto mieć na uwadze fakt, iż na złożenie pozwu ze skargi pauliańskiej wierzyciel **ma 5 lat od daty dokonania czynności prawnej**, której żąda on uznania za bezskuteczną. W przypadku przekroczenia terminu uprawnienie do skorzystania z roszczenia pauliańskiego **wygasza**.

Autor: Krzysztof Nowosad – Radca Prawny

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

POWIAT
TOMASZOWSKI